

Salaris i ocupacions dels immigrants en el mercat de treball*

ESTEVE SANROMÀ
RAÛL RAMOS
HIPÓLITO SIMÓN

Els immigrants cobren salaris inferiors que els nadius perquè ocupen llocs de treball menys qualificats i treballen en empreses de salaris baixos. En arribar pateixen una degradació ocupacional perquè el seu capital humà no està adaptat al nostre mercat de treball. Així, han d'acceptar feines per a les quals estan sobreeducats i pateixen una penalització salarial molt intensa pels estudis que no poden fer valer. La transferibilitat limitada del capital humà dels immigrants fa que les empreses valorin poc tant els estudis com l'experiència laboral adquirits en origen.

Disposar d'una feina a Espanya, però, els permet acumular experiència adaptada a les necessitats de les empreses. Així milloren el capital humà, progressen en termes d'ocupació, redueixen la sobreeducació i augmenten els seus salaris. Ara bé, la millora és lenta i limitada a alguns col·lectius.

* Aquest article resumeix els principals resultats de la recerca realitzada pels autors sobre el tema. Per a més detall, es pot consultar SIMÓN, H.; SANROMÀ, E.; RAMOS, R. (2008). «Labour Segregation and Immigrant and Native-born Wage Distributions in Spain: An Analysis Using Matched Employer-Employee Data». *Spanish Economic Review*, vol. 10, n. 2, p. 135-168 (<http://dx.doi.org/10.1007/s10108-007-9035-1>); SANROMÀ, E.; RAMOS, R.; SIMÓN, H. (2008). *The Portability of Human Capital and Immigrant Assimilation in Spanish Labour Market*. IZA DP 3649, agost. (<http://ftp.iza.org/dp3649.pdf>); SANROMÀ, E.; RAMOS, R.; SIMÓN, H. (2009). *Immigrant Wages in the Spanish Labour Market: Does the Origin of Human Capital Matter?*. IZA DP 4157, abril. (<http://ftp.iza.org/dp4157.pdf>), i SIMÓN, H.; RAMOS, R.; SANROMÀ, E. (2010). *Occupational Mobility of Immigrants in a Low-Skilled Economy. The case of Spain*. (mimeo).

La literatura econòmica sobre immigració i mercat de treball analitza dos grans temes. Un és l'efecte que genera la immigració sobre les condicions laborals (ocupació i salaris) dels nadius. L'altre és la situació laboral dels immigrants en el mercat de treball del país hoste i el seu procés d'assimilació o d'integració en termes d'ocupació, d'atur, de tipus de contracte i de salari. Aquest article se centra en el segon aspecte i analitza la situació dels immigrants procedents de països en desenvolupament que han arribat recentment al mercat de treball espanyol. En concret, s'analitzen aspectes relatius als seus salaris, a les ocupacions que desenvolupen i a l'adequació dels seus estudis al tipus de feina que realitzen.

Els immigrants de països en desenvolupament cobren un 29,2% menys que els nadius pel fet de treballar en ocupacions de baixa qualificació i en empreses que paguen salaris baixos.

Els resultats quantitius que es presenten estan referits al conjunt espanyol perquè en la majoria dels casos manca informació estadística representativa de l'economia catalana. Tot i així, atès que els resultats estimats pel mercat de treball espanyol són semblants als que diversos estudis

han obtingut per a altres economies desenvolupades, raonablement podem suposar que les conclusions són aplicables també a la situació dels immigrants en el mercat de treball català.

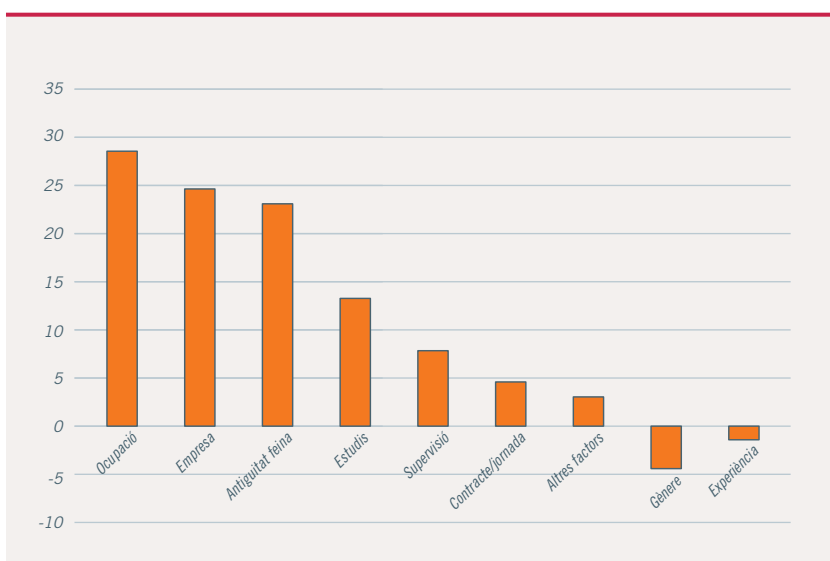
Quant cobren els immigrants en comparació amb els nadius?

Segons les dades de l'Enquesta d'Estructura Salarial de l'any 2002, els immigrants procedents de països en desenvolupament cobren un 29,2% menys que els nadius. Com es pot veure al gràfic 1, (24,6% de la diferència).

També hi influeix que porten poc temps a la feina (23,1% del diferencial), tenen un nivell educatiu inferior (13,4%) i no realitzen tasques de supervisió (7,9%). En canvi, el fet de ser majoritàriament homes ajuda a reduir la diferència salarial. L'important, però, és que la doble segregació –en ocupacions i establiments– explica més de la meitat de tota la diferència salarial. I que només la segregació en ocupacions mal pagades explica més d'una quarta part de la diferència total.

El fet que la majoria d'immigrants són homes, ajuda a reduir la diferència salarial.

Gràfic 1. Causes de la diferència salarial natiu-immigrant
(en percentatge)

Font: Estimació a partir de l'EES-2002..

▲ La diferència s'explica pel fet que els immigrants treballen en ocupacions de baixa qualificació i amb salaris baixos.

A què es deu la segregació en ocupacions poc qualificades?

Per a analitzar aquest fenomen i, per tant, per a respondre la pregunta, cal analitzar la mobilitat ocupacional dels immigrants.

L'Enquesta Nacional sobre Immigració 2007 de l'Insti-

tuto Nacional de Estadística

(INE) aporta informació sobre l'ocupació dels immigrants al seu país d'origen, sobre la primera feina que troben quan arriben, i sobre la feina actual, després d'uns quants anys de residència. En comparar el tipus d'ocupació en aquests tres moments, s'obtenen els resultats que es presenten a la taula 1. Concretament, el 69,2% dels immigrants de països en desenvolupament

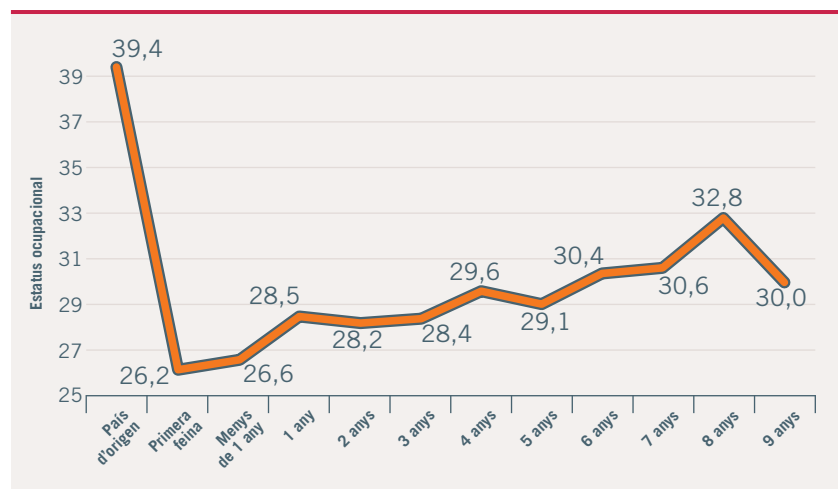
accepten una primera feina a Espanya que suposa una degradació respecte a la que tenien en origen, mentre que tan sols l'11,1% millora. La feina que declaren tenir en el moment de fer-los l'enquesta uns quants anys més tard suposa una millora per al 12,7%, però encara n'hi ha un 31,2% que ha empitjorat respecte a la primera feina. Com a resultat, en comparar el tipus d'ocupació actual amb l'ocupació en el país d'origen, un 16,2% han millorat, però un 60,6% dels immigrants treballa en una feina de nivell inferior.

Taula 1. Mobilitat ocupacional dels immigrants (en %)

	D'origen a la feina	De la feina a feina actual	D'origen a actual
Degradació	69,2	12,7	60,6
Estabilitat	19,7	56,1	23,2
Progrés	11,1	31,2	16,2

Font: elaboració pròpia a partir de l'ENI-2007.

Gràfic 2. Mobilitat ocupacional dels immigrants

Font: elaboració pròpia a partir de la ENI-2007.

▲ En emigrar, els treballadors pateixen una forta degradació ocupacional de la qual no acaben de recuperar-se.

El 69,2% dels immigrants de països en desenvolupament accepten una primera feina a Espanya que suposa una degradació respecte a la que tenien en origen.

A partir de la mateixa font s'ha calculat l'Índex Socioeconòmic Internacional (ISEI), que aproxima els requeriments educatius i el potencial salarial de cada ocupació i pren valors entre 16 (treballadors de la llar) i 90 (jutges). Els valors d'aquest Índex es mostren al gràfic 2. Es pot veure que, en el seu país d'origen, els immigrants treballen en feines que com a mitjana tenen un estatus de 39,4, que és un nivell intermedi-baix entre el mínim 16 i el màxim 90. Però

en emigrar pateixen una forta degradació ocupacional, i queden relegats a feines d'estatus 26,2, més de 13 punts per sota del seu nivell a l'origen. És evident que hi ha diversos motius que impedeixen als immigrants ocupar les mateixes feines que tenien al seu país. Per a esmentar-ne tan sols un, cal recordar que, en arribar, una gran majoria d'immigrants no disposen de recursos econòmics per a mantenir-se mentre cerquen una feina adaptada a les seves expectatives, i es veuen obligats a acceptar les feines que en aquell moment se'ls ofereixen, que no són altres que les vacants rebutjades per la població nativa (treballs al camp, feines de la llar, etc).

La millora és molt lenta i després de residir aquí quasi una dècada encara ocupen unes feines per sota de les que feien en el seu país d'origen.

A partir d'aquest primer moment, molt a poc a poc, els immigrants van millorant de feina, de manera que, després de tres anys de viure aquí, han pujat el seu estatus ocupacional en 2,2 punts. Tanmateix, després de nou anys la millora ha estat tan sols de 3,8 punts. Destaca, doncs, el fet que la millora és molt lenta i que després de residir aquí quasi una dècada encara ocupen unes feines

per sota de les que feien en el seu país d'origen (estatus 30,0 enfront d'estatus 39,4).

Analitzat més en detall, els col·lectius que en termes comparatius registren una major caiguda de nivell ocupacional en relació amb el seu país són les dones, els més educats (o que tenien feines de major nivell), els magribins i els europeus de l'Est i els immigrants no regularitzats.

Però, quines són les raons últimes que expliquen aquesta segregació en ocupacions de la part baixa de l'escala, i molt especialment la degradació en el moment d'arribar al nou país i la millora, tot i que modesta, que s'observa després? Podria pensar-se, primer de tot, en l'existència de discriminació envers persones d'ètnies i cultures diferents. Però resulta difícil explicar que la discriminació es vagi reduint amb els anys d'estada al país hoste. Per això l'explicació més acceptada se centra en la manca de portabilitat del capital humà dels immigrants. Els immigrants tenen uns estudis centrats en la realitat social del seu país i probablement cursats en sistemes educatius amb menys recursos i, per tant, d'inferior qualitat. A més, l'experiència professional l'han adquirida en una economia en què les tecnologies, les condicions productives, l'organització empresarial,

les exigències de qualitat, la normativa i els costums socials són diferents dels dels països occidentals.

També l'idioma pot ser diferent. Com a resultat, el capital humà de l'immigrant no és prou productiu en el nou país. Per aquesta raó, les feines que haurà de fer són les que necessiten poca qualificació o cap, ja que el seu capital humà és poc (o gens) aprofitable en el nou teixit productiu. Però a mesura que l'immigrant resideix al país hoste, aprèn o millora l'idioma, adquireix coneixements del país i adapta la seva experiència laboral prèvia a les noves condicions tecnològiques i productives, estableix contactes, accedeix a informació rellevant, adquireix els hàbits socials, aprèn la normativa bàsica i també acumula experiència professional directament al nou país. En alguns casos, fins i tot estudia o convalida els estudis realitzats en origen. Tot plegat augmenta i valoritza el seu capital humà, la qual cosa li permet progressar en l'escala ocupacional, tal com s'ha vist en el gràfic 2.

Al país d'acollida, l'immigrant haurà de fer feines que necessiten poca o cap qualificació, ja que el seu capital humà és poc o gens aprofitable en el nou teixit productiu.

En què es tradueix aquesta limitada o nul·la transferibilitat del capital humà importat?

El fet que els immigrants, especialment quan acaben d'arribar, treballin en feines poc qualificades, fa que els seus estudis siguin superiors als requerits per a les tasques que realitzen al lloc de treball. Aquest fenomen es coneix com a sobreeducació.¹

Hi ha tres procediments per a quantificar la sobreeducació. El mètode objectiu, que compara els estudis del treballador amb els necessaris per a la feina segons la valoració d'uns experts; el mètode subjectiu, en el qual és el mateix treballador qui diu si li manquen o sobren estudis per a fer les tasques que corresponen a la seva ocupació; i el mètode estadístic, en el qual la referència és el nivell mitjà

d'estudis (mitjana) o el que és més usual (moda) per a tots els treballadors de la mateixa ocupació. Amb les dades del **Cens de Població del 2001**, s'ha calculat la sobreeducació dels immigrants i també dels nadius aplicant el mètode estadístic (versió moda). Els resultats obtinguts, i que es presenten a la taula 2, mostren que el percentatge d'immigrants amb sobreeducació (32,9 %) és superior al de nadius (27,7 %).

El percentatge d'immigrants amb sobreeducació (32,9 %) és superior al de nadius (27,7 %) i estan més sobreeducats, tant en incidència com en intensitat.

Però, entre els immigrants, la sobreeducació també és més intensa mesurada en nombre d'anys «excedents». Així, el 25 % dels immigrants tenen quatre o més anys

d'estudis excedentaris, davant del 14 % entre els nadius. El problema s'accentua per als titulats universitaris. En concret, el 66 % dels immigrants llicenciats treballen en feines per a les quals no cal tenir cap estudi universitari (30 % en el cas dels nadius). En síntesi, els immigrants estan més sobreeducats que els nadius, tant en incidència com en intensitat.

També en aquest cas, els resultats indiquen que com més temps fa que han arribat al país, menor és el percentatge dels que continuen sobreeducats. Els mecanismes abans esmentats (augment del capital humà per l'aprenentatge de la llengua i de la cultura, per acumulació d'experiència laboral i altres) endeguen un procés d'assimilació amb els nadius en termes de sobreeducació, –entesa, per tant, com el trànsit de sobreeducat a no sobreeducat. Aquest procés és, però, força lent.

Una anàlisi desagregada per a veure si hi ha diferències en

Taula 2. Incidència i intensitat de la sobreeducació

	Incidència		Intensitat	
	Percentatge de sobreeducats		Percentatge de sobreeducats en quatre o més anys	
	Total		Total	Llicenciats
Immigrants	32,9 %	25,0 %	66,0 %	9,0 %
Nadius	27,7 %	14,0 %	30,0 %	6,0 %

Font: Elaboració pròpia a partir del Cens de Població de 2001.

funció de l'origen geogràfic dels immigrants permet concloure, en aquest cas, que, efectivament, els originaris del Magrib (55,4 %) i de la resta del continent africà (48,1 %), seguits dels asiàtics (38,7 %), pateixen una major incidència de la sobreeducació. Així, doncs, el problema és més accentuat per als immigrants procedents dels països poc desenvolupats i amb una cultura molt diferent a la nostra. Sens dubte, el capital humà procedent d'aquests orígens és molt poc transferible al nostre mercat de treball. En canvi, la sobreeducació afecta menys els immigrants procedents de l'Europa de l'Est (25,5 %) i de l'Amèrica Llatina (26 %). Pel que fa a l'assimilació, aquesta és comparativament més ràpida per als europeus de l'Est i per als magribins, mentre que la resta d'africans i els asiàtics no aconsegueixen sortir de la sobreeducació malgrat que augmenti la durada de la seva estada al territori espanyol. La suma d'ambdós fets –més sobreeducació i manca de millora posterior– permet identificar clarament els immigrants ori-

ginaris de l'Àfrica subsahariana (bàsicament, el Senegal i Nigèria) i d'Àsia (majoritàriament, el Pakistan i la Xina) com els col·lectius amb més risc de marginació social.

L'assimilació és comparativament més ràpida per als europeus de l'Est i per als magribins. La resta d'africans i els asiàtics no aconsegueixen sortir de la sobreeducació malgrat que augmenti la durada de la seva estada.

Quins efectes econòmics genera la sobreeducació?

El fet de treballar en una feina que no requereix la titulació que s'ha cursat suposa malbaratar una part dels anys d'estudi. I aquests estudis no totalment aprofitats a la feina tampoc no

seran –en conseqüència– plenament remunerats. Per a quantificar aquest fet, s'han estimat equacions salarials a partir de l'Enquesta d'Estructura Salarial del 2002. Primer s'ha calculat per a cada individu, natiu o immigrant, quina part dels anys que ha estudiat són necessaris per a la seva feina i quins li sobren.² A continuació, s'ha estimat la rendibilitat de cada un dels grups d'anys.

Els resultats confirmen que els anys necessaris per a la feina tenen una major rendibilitat que els anys sobreeducats, tant per a nadius com per a immigrants, ja que els anys de sobreeducació reben una remuneració positiva, però clarament inferior. Però el més interessant és comparar nadius i immigrants. Quan es considera tots els immigrants junts, es veu que la rendibilitat marginal d'un any addicional d'estudi, si és necessari per a la feina, és força similar a la dels nadius. Ara bé, la rendibilitat marginal d'un any de sobreeducació és molt més elevada per als nadius (4,4 %) que no pas per als immigrants (1,7 %).

Taula 3. Rendibilitat marginal de l'educació necessària i de la sobreeducació segons l'origen

	Nadius	Immigrants	Europa de l'Est	Amèrica Llatina	Àfrica	Àsia
Educació necessària	9,0 %	8,3 %	5,6 %	6,5 %	3,1 %	10,0 %
Sobreeducació	4,4 %	1,7 %	0,0 %	1,7 %	0,1 %	1,8 %

Font: Estimacions a partir de l'EES-2002.

Per tant, el mercat de treball penalitza més la sobreeducació dels immigrants que la dels nadius.

El detall per zones d'origen mostra que els asiàtics obtenen la major rendibilitat dels estudis necessaris per a la feina que fan (10%), seguits dels llatinoamericans (6,5%), mentre que europeus de l'Est (5,6%) i sobretot els africans (3,1%) queden molt per sota. Aquests resultats –atès que estan referits a l'educació necessària per a la feina– s'expliquen per l'existència de pràctiques discriminatòries en la política retributiva de les empreses o, alternativament, en la política contractual, que acaba per segregar aquests tipus d'immigrants a empreses de baixos salaris.

Els immigrants procedents d'economies retardades i cultures distants pateixen sobreeducació de manera més generalitzada i més intensa i no reben cap remuneració pels estudis realitzats, que no poden utilitzar en el nou mercat de treball.

La rendibilitat dels estudis excedents (sobreeducació) –menor que la dels estudis necessaris– és sempre inferior a la dels nadius. Però entre immigrants és compa-

rativament superior per als llatinoamericans (1,7%), mentre que per a europeus de l'Est i africans és nul·la. Així, doncs, els immigrants procedents d'economies retardades i cultures distants no tan sols pateixen sobreeducació de manera més generalitzada i més intensa, sinó que, a més, no reben absolutament cap remuneració pels estudis que han realitzat i que no poden utilitzar en el nou mercat de treball.

Importa l'origen dels estudis i la resta del capital humà?

Una qüestió que sorgeix del que fins ara s'ha vist és si, estudiant, els immigrants poden millorar llur situació en el mercat laboral espanyol i si l'experiència laboral adquirida aquí és més valuosa i valorada que la procedent del seu país d'origen. En definitiva, es tracta de veure si els estudis reben una remuneració diferent en funció de si han estat importats o realitzats a Espanya i el mateix per a l'experiència laboral.

L'Enquesta Nacional sobre Immigració 2007 de l'INE conté informació que permet separar els anys d'estudi en dues parts: els cursats al país de procedència i els realitzats a Espanya. També els anys d'experiència laboral poden

dividir-se entre experiència al país d'origen i experiència acumulada al mercat de treball espanyol. És més, a partir de les respostes al qüestionari, també és possible calcular el temps efectivament treballat i el període que l'immigrant ha estat sense feina. Amb tota aquesta informació s'han estimat equacions salarials per veure si la rendibilitat d'ambdós components és diferent; és a dir, si són valorats de manera diferent pel mercat de treball.

Els resultats indiquen que la rendibilitat marginal dels estudis fets a Espanya pels immigrants (3,9%) és molt propera a la que obtenen els nadius (4%, segons les estimacions més recents). I, en tot cas, és clarament superior a la rendibilitat marginal dels estudis realitzats en origen (1,5%). Aquesta menor rendibilitat de l'educació importada posa de manifest que la seva transferibilitat al nostre mercat laboral és limitada.

La rendibilitat marginal dels estudis fets a Espanya pels immigrants (3,9%) és molt propera a la que obtenen els nadius (4%) i clarament superior a la rendibilitat marginal dels estudis realitzats en origen.

Alguns estudis han mostrat que la valoració que fa el mercat de treball dels estudis

importats pels immigrants és més positiva si s'han completat amb estudis realitzats al país de destí, de manera que la situació dels immigrants –probablement més joves– que poden estudiar un cop arribats al nou destí és diferent de la d'aquells que emigren per treballar. En contrastar aquesta hipòtesi, s'ha confirmat que els estudis fets en origen dels immigrants que han vingut directament a treballar tenen una valoració molt inferior a la dels títols estrangers que s'han completat amb estudis realitzats a Espanya (4,5 %). Com que aquest 4,5 % no és substancialment diferent de la rendibilitat que obtenen els nadius, es pot afirmar que realitzar estudis en destí revalida totalment la formació reglada cursada en origen i la valoritza en el mercat de treball espanyol.

L'experiència laboral en origen³ té una rendibilitat marginal del 0,6 %, ⁴ la qual cosa revela una transferibilitat també limitada al mercat de treball espanyol. Tot i així, la valoració és comparativa-

ment favorable, atès que els resultats obtinguts a països com els EUA, el Canadà i Israel parlen d'una nul·la o quasi nul·la rendibilitat de l'experiència en origen. Una explicació d'aquest resultat podria basar-se en les diferències tecnològiques que hi ha entre aquests països avançats i una economia de tecnologia intermèdia, com l'espanyola. Com més avançat sigui el nivell tecnològic del país, probablement menys valoraran les empreses una experiència laboral acumulada en un país d'inferior nivell de desenvolupament.

Com més avançat sigui el nivell tecnològic del país, menys valoraran les empreses una experiència laboral acumulada en un país d'inferior nivell de desenvolupament.

El rendiment d'un any d'experiència laboral efectiva a Espanya és del 2,9 %, resul-

tat que indica l'existència d'un progrés salarial important any rere any, un cop es té una feina al mercat laboral espanyol. Cal destacar que la mera estada en un entorn econòmic i social no suposa una avantatge per als immigrants si no aconsegueixen un lloc de treball. Els resultats obtinguts mostren que el temps passat sense treballar (ni estudiar), buscant feina o com a inactiu, té una rendibilitat totalment nul·la, no té cap efecte positiu sobre el salari. Així, doncs, són els aprenentatges pràctics en el lloc de treball i no la simple convivència amb una llengua i una cultura el que valoren les empreses.

Els resultats per zones de procedència mostren que el rendiment dels estudis fets en origen és més gran per als immigrants procedents de l'Amèrica Llatina (1,8 %) i de l'Europa de l'Est (1,1%) que no pas per als de la resta del món (0,04 %). Compartir idioma i cultura, en el cas dels primers, i la menor distància cultural, en el cas dels europeus de

Taula 4. Rendibilitat marginal d'estudis i experiència en funció de l'origen

En percentatge (%)	Països en desenvolupament	Amèrica Llatina	Europa de l'Est	Resta del Món
Estudis en origen	1,49	1,77	1,10	0,04
Estudis a Espanya	3,88	4,45	3,63	2,46
Experiència en origen	0,57	1,37	0,24	0,00
Experiència efectiva a Espanya	2,96	4,58	1,21	0,00

Font: Estimacions a partir de la ENI-2007.

l'Est, podrien explicar les diferències en portabilitat dels estudis.

També s'obtenen valoracions diferents dels estudis realitzats aquí, sempre millors per als llatinoamericans (4,4%) i europeus de l'Est (3,6%) que per als procedents de la resta del món (2,4%). Aquestes diferències podrien estar relacionades amb l'existència de discriminació en el mercat de treball, tot i que també poden reflectir que l'aprofitament dels estudis cursats a Espanya pot estar condicionat per la baixa qualitat dels estudis realitzats en origen, que són la base de les etapes superiors.

L'experiència laboral en origen només té un clar efecte positiu sobre els salaris per als immigrants llatinoamericans (1,4%), que és molt menor per als europeus de l'Est (0,2%) i nul per a la resta. Ja s'ha comentat que aquesta rendibilitat nul·la de l'experiència acumulada en països de baix nivell de renda és un resultat habitual als països avançats.

L'experiència laboral efectiva en el mercat laboral espanyol té una rendibilitat marginal elevada tan sols per als immigrants procedents de l'Amèrica Llatina (4,6%). Aquest ritme elevat de millora salarial anual, en ser notablement superior al dels nadius, suposa implícitament que –com a mínim durant els primers anys d'estada– la

diferència salarial amb els nadius es redueix, procés conegut amb el nom d'assimilació salarial. En canvi, per als europeus de l'Est l'experiència efectiva a Espanya comporta una millora salarial anual força més lenta (1,4%). Per últim, africans i asiàtics no aconsegueixen millorar la seva situació salarial al nostre mercat de treball, ja que l'experiència laboral efectiva que acumulen aquí no té cap valoració positiva per les empreses. Podria ser que les feines escassament qualificades que aconsegueixen no els permetin millorar el seu capital humà específic.

Africans i asiàtics no aconsegueixen millorar la seva situació salarial al nostre mercat de treball, ja que l'experiència laboral efectiva que acumulen aquí no té cap valoració positiva per les empreses.

Conclusions

La principal conclusió és que els immigrants cobren salaris més baixos que els nadius de característiques similars perquè ocupen llocs de treball menys qualificats i treballen en empreses que paguen salaris baixos. El motiu és que, en arribar, pateixen una degradació ocupacional pel

fet que el seu capital humà (estudis i experiència professional) no és transferible ja que no està adaptat al mercat de treball espanyol. Com a resultat, han d'acceptar feines per a les quals estan teòricament sobreeducats. Així, la sobreeducació és més extensa i més intensa entre els immigrants que entre els nadius. A més, la penalització salarial normalment associada als anys d'educació excessiva per a la feina que es fa és molt més intensa en el cas dels immigrants.

Aquests obtenen una baixa rendibilitat tant dels estudis fets al seu país com de l'experiència laboral acumulada allà, la qual cosa vol dir que el mercat de treball valora poc aquests actius, suposadament perquè són poc productius en el nostre teixit empresarial, tecnològicament més avançat. En canvi, els estudis fets aquí pels immigrants tenen una valoració molt més positiva. En el cas dels que han estudiat aquí, els estudis fets al seu país d'origen també acaben sent valorats de manera clarament positiva per les empreses espanyoles.

A mesura que passen anys de residència a Espanya, els immigrants acumulen experiència laboral adaptada a les característiques del nostre teixit productiu i a les necessitats de les empreses, sempre i quan aconsegueixen treballar efectivament. D'aquesta manera milloren el seu capital humà,

progressen en termes d'ocupació i redueixen la seva sobreeducació. Tot plegat fa que augmenti la rendibilitat del seu capital humà i, en el millor dels casos, es redueixin les diferències amb els nadius, tant en termes d'ocupació com de salari.

Però la millora és en general lenta i limitada a alguns col·lectius. El fet que sigui lenta pot estar vinculat a les peculiaritats del model de desenvolupament dels darrers anys, molt centrat

en sectors intensius en mà d'obra i amb poc contingut tecnològic i en ocupacions de baixa qualificació. Si bé aquest tret probablement ha incentivat la migració i ha facilitat l'accés a una primera feina a una gran majoria dels immigrants acabats d'arribar, es pot haver convertit en una trampa en la qual molts han quedat atrapats durant anys.

La millora, a més de ser lenta, es limita a determinats

col·lectius, bàsicament immigrants procedents d'Amèrica Llatina i d'Europa de l'Est, mentre que els africans i, en alguns indicadors també els asiàtics, no progressen en el mercat de treball espanyol. Per tant, aquests immigrants, amb independència dels seus nivells educatius, tenen un risc elevat de treballar permanentment a les feines més mal pagades sense aconseguir integrar-se econòmicament i socialment.

Notes

1. En cap cas, però, tenir sobreeducació o estar sobreeducat vol dir que al treballador li sobren qualificacions per a la feina, sinó tan sols estudis. Així, és del tot normal que, en acabar uns estudis, es tingui la titulació, però ben poca experiència per a exercir la professió, de manera que no es disposa de totes les qualificacions requerides. Per això els joves estan molt més sobreeducats que els adults amb més experiència en el lloc de treball. Concretament, els immigrants poden tenir els estudis, però els manquen qualificacions aprofitables en el mercat de treball espanyol. Per això han d'acceptar feines poc qualificades per a les quals formalment estan sobreeducats.

2. En sentit estricte també hi ha treballadors als quals els falten estudis perquè treballen fent feines que requereixen més anys d'estudi que els que ells han cursat. En aquest cas es parla d'infraeducació. Però ens centrarem a comentar els resultats de la sobreeducació, perquè és el problema que més afecta els immigrants.

3. Amb la informació disponible no es pot conèixer quant temps s'ha treballat efectivament al país d'origen, de manera que es tracta d'experiència potencial.

4. S'ha calculat per al valor mitjà de l'experiència en origen d'aquest col·lectiu (12,65 anys).

5. Calculat per al valor mitjà de l'experiència efectiva a Espanya (3,58 anys).

ESTEVE SANROMÀ

Doctor en Economia.

Catedràtic d'Economia Aplicada de la UB, investigador de l'Institut d'Economia de Barcelona i membre del seu consell directiu.

Ha estat director de l'Institut d'Estudis Laborals de la UB i del Servei d'Anàlisi Econòmica de la Cambra de Comerç de Barcelona.

Ha rebut el premi d'Economia de l'Institut d'Estudis Fiscals i el premi d'economia Antoni Pugés.

RAÛL RAMOS

Economista.

Investigador del Grup d'Anàlisi Quantitativa Regional (AQR-IREA) de la UB i de l'Institute for the Study of Labor (IZA).

HIPÓLITO SIMÓN

Doctor en Economia per la Universitat d'Alacant.

Ha rebut el II Premi Lluís Fina a l'excel·lència en la investigació teòrica o aplicada en el camp de l'Economia Laboral.

